

ISSN 1226-4490

*International
Journal of
Central
Asian Studies*

Volume 11-1 2007

**Editor in Chief
Choi Han-Woo**

**The International Association of Central Asian Studies
Korea University of International Studies**

International Journal of Central Asian Studies

Editorial Board

Prof. Dr. H. B. Paksoy (Texas)

Prof. Dr. Emine Yilmaz (Ankara)

Prof. Dr. Juha Janhunen (Helsinki)

Prof. Dr. Kim Ho-Dong (Seoul)

Prof. Dr. Valeriy S. Khan (Tashkent)

Prof. Dr. Choi Han-Woo (Seoul)

On matters of announcement of books for review etc. please contact the Editor.

Korea University of International Studies
5-357 Hyochang-dong, Yongsan-gu, Seoul 140-897, Korea
Fax: +82-2-707-3116 Email: kuis@kuis.ac.kr
Homepage: <http://www.kuis.ac.kr>

The International Association of Central Asian Studies

Co-Chairman : Prof. Baipakov K.M.

(Director of Institute of Archeology,
Kazakhstan)

Prof. Choi Han-Woo

(Korea University of International Studies,
Korea)

Prof. Dilorom Alimova

(Director of Institute of History, Uzbekistan)

Prof. Jumabaev B.M

(Director of Institute of Oriental Language and
Culture, Kyrgyzstan)

Directors : Prof. Baipakov K. M

(Institute of Archeology, Kazakhstan)

Prof. Choi Han-Woo

(Korea University of International Studies, Korea)

Prof. Khan Valeriy

(Institute of History, Uzbekistan)

Prof. Kim German

(Kazakhstan National University, Kazakhstan)

Prof. Rtveladze E.T.

(Institute of Art, Uzbekistan)

Prof. Tuaikbaeva B.T.

(Academic Accomplishment Center, Kazakhstan)

General Secretary : Dr. Kim Byung-II

(Korea University of International Studies, Korea)

The International Association of Central Asian Studies

Fetisova 3, Mirobod, Tashkent, Uzbekistan

Tel: (99871)-191-9540 E - mail: kuis@kuis.ac.kr

© IACAS & KUIS 2007

This journal and all contributions contained therein are protected
by copyright.

Any use beyond the limits of copyright law without the
permission of the publisher is forbidden and subject to penalty.
This applies particularly to reproductions, translations, microfilms
and storage and processing in electronic systems.

This Journal is sponsored by
Institute of Asian Culture and Development
Printed in Seoul, Tashkent

ISSN 1226-4490

Türkçe Sözlük'te Dış ve İç Yapı

Ender Ateşman
Hacettepe Üniversitesi

Giriş

Türk Dil Kurumu'nun 2005 yılında 10. baskı olarak yayımladığı *Türkçe Sözlük* birçok habere, eleştiriye ve bilimsel araştırmaya konu oldu. Ancak, henüz söylenmemiş şeyler yine de var. *Türkçe Sözlük*, Türk Dil Kurumu gibi önemli bir kuruluş tarafından hazırlanan Türkçenin en “güvenilir” sözlüğü olduğu ya da olması gerektiği için bu araştırmanın konusu olarak seçilmiştir.

Bilindiği üzere Türk Dil Kurumu bu sözlüğü “Güncel Türkçe Sözlük” adı altında genel ağ sayfasında yayınlamaktadır. Basılı sözlükler ile elektronik ortamda yayınlanan sözlükler arasında özellikle maddeleştirme ve maddeler arasındaki bağlantılar açısından önemli farklar vardır. *Güncel Türkçe Sözlük*, elektronik ortamın sunduğu olanaklardan yararlanılmaksızın *Türkçe Sözlük*'ün bir kopyası gibi yayınlanmaktadır. Bu çalışmada sadece basılı *Türkçe Sözlük* temel alınmıştır ve elektronik sözlük yayıncılığı konusuna değinilmeyecektir.

Sözlükler tek dilli, iki dilli, çok dilli ya da konusu açısından (örneğin, Argo Sözlüğü, Yaşar Kemal Sözlüğü gibi) belirli bir alanla sınırlı olabilir ya da yalnızca mesleki terimleri kapsayabilir (Lutzeier 1997). Ancak, *Türkçe Sözlük* **genel amaçlı** tek dilli bir sözlüktür. Bu açıdan, en azından Türkçe ile ilgili bilgi edinmek isteyen “normal” kullanıcıların birçok gereksinimine yanıt verebilmeli, onları başka kaynaklara başvurmak zorunda bırakmamalıdır. Sözlüğün bir diğer özelliği de betimleyici değil, normlaştırıcı olmasıdır. Bu nedenle ölçünlü yazımdan ya da söyleyişten sapan maddelere yer vermekten özenle kaçınılmıştır.

Önsözde belirtildiği üzere *Türkçe Sözlük* toplam 2244 sayfa ve 104481 maddeden oluşmaktadır. Sözlüğün büyüklüğü hakkında bilgi vermek amacıyla dünyanın en büyük sözlüklerinden olan Oxford English Dictionary (OED) 1. ve 2. basımı ile ilgili veriler¹ aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Açıklama	Türkçe Sözlük	OED (1. bs.)	OED (2. bs.)
Sayfa sayısı	2.244	15.	21.730
Söz sayısı	77.407	252.	291.500
Tanımlanan madde sayısı	104.481	414.	615.100
Toplam sözcük sayısı	1.236.484 -		59.000.000
Örnek cümle sayısı	29.040	1.	2.436.600
Yazar sayısı	199	2. -	
Yapıt sayısı	-	4. -	

Bu rakamların karşılaştırılması, *Türkçe Sözlük* ile ilgili en önemli eksiklerin madde sayısı ile örnek cümlelerdeki eksiklikler olduğuna işaret etmektedir.

Türkçe Sözlük iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, TDK tarafından yayımlanan diğer dokuz baskı da dahil olmak üzere hazırlayanlar hakkında bilgiler, TDK Başkanı Prof. Dr. Şükrü Halûk Akalın'ın "Sunuş" yazısı ile sözlüğün kullanılmasıyla ilgili bilgiler ve kısaltmalar yer almaktadır. İkinci bölümde ise maddelere yer verilmektedir. İlk göze çarpan husus sözlüğün hazırlanması sırasında yararlanılan kaynaklara değinilmemiş olmasıdır. Sunuş yazısından

¹ <http://dictionary.oed.com/about/facts.html>, Erişim: 06 Şubat 2007.

öğrendiğimize göre “*Türkçe Sözlük*’ün söz varlığı *Güncel Türkçe Sözlük* veri tabanına dayanmaktadır.” Ancak, sözlüğün hazırlanmasında yararlanılan kaynaklara yer verilebilir, Türkçede sık kullanılan kısaltmalar, ölçüler, sayılar, dünya ülkeleri, diller vb. gibi listeler sözlüğün son bölümünde yer alabilirdi. Ayrıca, ad, sıfat, eylem gibi çekilebilen sözcüklerin çekimleriyle ilgili tablolar konulabilirdi.

Sözlüğü genel olarak Wiegand’ın görüşlerine uygun olarak (Wiegand 1989a, b) dış² ve iç yapı³ olarak iki başlık altında ele almak istiyoruz. Sözlüğün maddeleştirme ilkeleri, maddelerin sıralanış düzeni ve kapsamı, dış yapı başlığı altında ele alınacaktır. Bir madde ile ilgili verilen bilgiler ve bu bilgilerin düzeni ise iç yapı başlığı altında incelenecektir.

1 *Türkçe Sözlük*’ün Dış Yapısı

Türkçe Sözlük’te madde başı olarak bilinen sözcük türleri olan ad, sıfat, eylem, belirteç, adıl, ilgeç, bağlaç ve ünlemlerin yanısıra yapım ve çekim eklerine yer verilmiş. Maddeleştirme konusunda genellikle tutarlı davranılmaya çalışılmasına rağmen bazı konularda belirli bir kurala uyulduğunu söylemek güçtür. Örneğin, adılların çekiminde “bana”, “bende”, “benden” gibi sözcükler madde başı yapılırken “beni”, “benim”, “bizim” sözcükleri hiç alınmamıştır.

Bir sözlüğe alınması gereken anlamlar ya da sözcük grupları tabii ki tartışılabilir. Ancak, çağdaş sözlükçülüğün günümüzde geldiği aşamada sözlüklere hangi anlamların alınacağı konusunda az çok görüş birliği oluşmuştur. *Türkçe Sözlük* bu açıdan ele alındığında, bazı anlam gruplarına hiç yer verilmemiş olmasının önemli bir eksiklik olduğunu düşünüyoruz. Örneğin elementler hariç kısaltmalara genellikle yer verilmemiştir. “Genellikle” diyoruz, çünkü sözlükte zaman zaman kısaltmalara rastlanmaktadır. Yine aynı şekilde, ölçü birimlerine ait maddelerde birim simgesinin bazılarında gösterilirken bazılarında

² Alm. Makrostruktur.

³ Alm. Mikrostruktur

gösterilmemiş olması (örneğin, “santimetre”de gösterilmiş, ama “metre”de gösterilmemiştir) bu konuda tutarlı davranılmadığına işaret etmektedir. Oysa kısaltmalar hem madde başı olarak alınmalı hem de madde açıklamalarında gösterilmelidir. Örneğin, “milattan önce”, “vesaire” ya da “metre kare” ve “metre küp” maddelerinde kısaltmalara yer verilmesi sözlüğün niteliğine katkıda bulunabilirdi.

Türkçe Sözlük özel adlar konusunda hayli eksiktir. Toponim diye adlandırılan ülke, coğrafi bölge, yer, dağ, ova, nehir vb. adları ile yerleşim yerlerinin adlarına yer verilmemiştir. Sözlükte il ve ilçe adlarına yer verilse de *Türkçe Sözlük* il ve ilçe adlarının anlamlarını öğrenmek isteyen kişilere yardımcı olmamaktadır. Bütün ilçe adları alınmamış, sadece bazıları alınmıştır, ama seçimin hangi ölçütlere göre yapıldığı belli olmamaktadır. Üstelik örneğin “Milâs”, “Lâçin”, “Lâpseki” gibi bazı il ve ilçe adları güncelliğini yitirmiş bir yazımla sözlükte yer almaktadır. Oysa bugünkü mevzuata göre bu ilçelerimizin adı artık “Milas”, “Laçın” ya da “Lapseki” şeklinde yazılmaktadır. Aynı şekilde, eskiden İçel olan ilin adı 2002 yılında Mersin olmasına rağmen bu değişiklik “Güncel” *Türkçe Sözlük*’e henüz yansımamıştır.

Genel ve güncel bir sözlük olma iddiasındaki bir yapıtta dil adlarına ve “Fransız”, “İngiliz” gibi sıfatlara yer verilirken, gazete, radyo ve televizyonlarda her gün karşılaştığımız “Almanya”, “İngiltere”, “İran” ve “Irak” gibi sözcüklere yer verilmeyişi önemli bir eksikliktir. *Türkçe Sözlük*’e göre Türkçede “Avrupa”, “Asya” gibi sözcükler, hatta “Ege”, “Rumeli” ve “Trakya” gibi sözcükler yer almamaktadır. Bu gruptaki özel adlardan sadece “Anadolu”, “Marmara” gibi birkaç sözcüğün alınması bu konuda belirli bir ilkenin olmadığını göstermektedir. Yine aynı şekilde sözlükte “Almanlaşmak”, “Amerikalılaşmak”, “Araplaşmak” ya da “Fransızlaşmak” gibi kavramlar bulunmasına rağmen “İngilizleşmek” ya da “Bulgarlaşmak” gibi kavramlar yoktur.

Ayrıca, ülke adlarına yer verilmeyişi birleşik sözcüklere yapılan göndermelerde de soruna yol açmıştır. Örneğin “Mısır” diye bir madde bulunmadığı için “Mısır tavuğu”, “Mısır turnası” gibi birleşik sözcükler sadece tamlanan sözcük olan “tavuk” ve “turna” maddelerinde yer

almaktadır. Bu da birleşik sözcükleri tamlayandan yola çıkarak bulmaya çalışan kullanıcıları yanıltıcı bir özelliktir.

Mitoloji ve antropoloji alanındaki kavramlar da sözlüğe alınmayan, ama alınması gereken sözcük gruplarındandır. “Eti”, “Hitit” ya da “Zeus” ve “Amazon” sözcüklerinin anlamı hakkında bilgi arayan bir kullanıcı bunları *Türkçe Sözlük*’te bulamayacaktır. Sözlükte yer alan “Eros” sözcüğü ise büyük olasılıkla sözcüğün psikolojide de kullanılıyor olması nedeniyle sözlüğe alınmıştır. Mitolojik adlara yer verilmeyişi, “amazon”⁴ maddesinin, sözlükte yer almayan “Amazon” sözcüğü ile açıklanması gibi, sözlükçülüğün neredeyse en temel ilkesi olan “tanımlarda olabildiğince basit ve sık kullanılan sözcükler kullanılması” ilkesine aykırı bir durumun ortaya çıkmasına yol açmıştır. Yine aynı şekilde, sözlükte “Pandora” maddesine yer verilmediği için Türkçede sıkça rastladığımız “Pandora’nın kutusu” birleşik sözcüğünün ve “Pandora’nın kutusunu açmak” gibi bir terimin sözlükte yer almaması ve “atlas” ya da “titan” maddelerinde bu sözcüklerin aslında Yunan Mitolojisiyle ilgili olduğuna dair bilgi verilmemesi büyük eksikliktir.

Sözlükte rastlanan bir diğer tutarsızlık ise “off-line”, “full-time” gibi birçok yabancı sözcüğün yazıldığı gibi alınmasına rağmen, örneğin, “mediko-sosyal”, “part time” ya da “self servis” gibi kavramların alınmamasında görülmektedir. Sözlüğü hazırlayanların bu tür sözcüklerin seçimindeki ölçütlerini anlamak mümkün değildir.

Küçültme eki (-cık) ile yapılmış sözcüklerin madde başı yapılmasında belirli bir ilke gözlenmemektedir. Bu tür sözcüklerden, kendi başlarına farklı bir anlam kazanmış olanlar tabi ki madde başı yapılmalıdır. Ancak, bu özelliğe sahip olmamalarına rağmen “adacık”, “dalgacık”, “körfezcik”, “filizcik”, “dikencik”, “darbecik” gibi bazı sözcüklerin madde başı yapılması, ancak sözlükte kullanılan örnek cümlelerde bu sözcüklere rastlanmış olmasıyla açıklanabilir. Buna karşın

⁴ **amazon** is. *Fr. amazone* **1.** Savaşa katılan kadınlara eski çağların Amazonlarına benzetilerek verilen san. **2.** Ata binen kadın.

çocuk dilince sık rastlanılan “aslanlık”, “kedicik” gibi sözcüklere hiç yer verilmemiştir.

İkilemeler konusunda da sözlükte belirli bir ilke görülmemektedir. Örneğin, “gide gide” madde başı olarak alınırken “koşa koşa” ya da “göre göre” kavramlarının neden madde başı yapılmadığını anlamak güçtür.

İkilemelerle ilgili bir başka sözcük grubu ise dilbiliminde “bağımlı biçimbirim” diye adlandırılan sözcük grubudur. Sözlükte “çıtır çıtır” kavramı yer almasına rağmen “çıtır” kavramına rastlanmamaktadır. Oysa uzunca bir zamandır “çıtır piliç”, “çıtır simit” kavramları yaygın olarak kullanılmaktadır. Yine aynı şekilde, ikilemelerden “cıyak” ya da “cıyak” da buna örnek gösterilebilir.

Genel dış yapıyla ilgili olarak söyleyebileceğimiz olumlu özellik ise sözlükte baskı hatasıyla karşılaşılma olmamasıdır. Ayrıca, sözlüklerin sıralanışında alfabetik sıralamaya özenle uyulmuş, sıralamada atlamalara ya da boşluklara izin verilmemiştir.

2 *Türkçe Sözlük’ün İç Yapısı*

Bu bölümde sözlüğün madde yapısını ele almak istiyoruz. Bir maddede yer alan bilgilerin hangileri olduğu, bunların hangi sırayla verildiğine ve içeriklerinde neler bulunduğu (madde düzenine) göz atmak istiyoruz.

Sözlükte madde içlerinde yer alan bilgiler sırasıyla şunlardır: Yazım bilgisi, dil bilgisi, söyleniş bilgisi, köken bilgisi, alan bilgisi, anlam bilgisi, (kullanım bilgisi, tanım ya da açıklama, örnek ya da tanıklık cümle) atasözü, deyim ve birleşik fiiller ile birleşik sözler ya da göndermeler.

2.1 *Yazım Bilgisi*

Yazım bilgisi olarak, sözcük ek aldığı anda meydana gelen ünlü düşmesi (alın, -lını), ekteki ünlünün incilmesi (icmal, -li), son sesin ötümlüleşmesi (açacak, -ğı) ve ünlüyle başlayan ek alması (ret, -ddi) durumunda değişen yazım biçimlerine yer verilmiştir.

Sözlükte büyük ve küçük harf kullanımında yer yer hatalar görülmektedir. Örneğin, “Çingene” maddesinde “Çingene ahtapotu” ve “Çingene pembesi” büyük harfle başlarken, “çingene palamudu” ve “çingene pavuryası” küçük harfle başlamaktadır. Aynı şekilde “Almanlaşmak”, “Fransızlaşmak” gibi sözcükler büyük harfle başlarken “çingeneleşmek” sözcüğünün neden küçük harfle başladığını anlamak güçtür.

2.2 Dilbilgisi

Dilbilgisi bölümünde isim, sıfat, zarf vb. sözcük türleri ve eylemlerin birlikte kullanıldıkları nesnelerin durumlarına yer verilmiştir. Ancak, sözcük türü sınıflandırmasında önemli bir husus göze çarpmaktadır. Madde başında isim olduğu belirtilen bir sözcüğün anlamları tanımlanırken anlam sayısından sonra “sıfat”, “zarf” vb. gibi sözcüğün farklı bir türü belirtilmiştir. Bu çelişki, sözcüğün farklı anlamlarını gösteren işlevlerin tek bir başlık altında verilmesinden kaynaklanmaktadır. Çağdaş sözlükçülük açısından, anlamın açık ve belirgin bir şekilde ortaya çıkabilmesi ve kullanıcı tarafından şüpheye yol açmayacak şekilde kavranabilmesi için her sözcük türü birbirlerinden net olarak ayrılmalıdır. Bu durumu sözlükteki “banko” maddesiyle açıklamaya çalışalım:

banko *is.* (ba'nko) *İt. banco* **1.** İş yerlerinde üzerine eşya koymaya elverişli, iş takibi için gelen kişiyle görevli arasına konulmuş tezgâh. **2.** Talih oyunlarında, oyunu yönetenin ortaya koyduğu para. **3.** Talih oyunlarında oyunu yöneten kimse. **4.** *zf.* Kesinlikle: “*Bu dönem muhtar banko Ali Bey olacak.*” - **5.** *ünl.* Talih oyunlarında ortada toplanan paranın hepsine oynandığını anlatan bir söz. **6.** *den.* Su altı tepeliği. **banko geçmek** yarışlarda, toto, loto vb. oyunlarda, bir atın veya sayının kesin olarak tutturulacağını tahmin edip işaretlemek.

→ **banko at. banko savı**

Görüldüğü üzere “banko” sözcüğü ilk başta “isim” olarak sınıflandırılmış, 1., 2. ve 3. anlamlar açıklandıktan sonra sözcüğün “zarf” olarak kullanılışı (4. açıklama) ile “ünlem” olarak kullanılışı (5. açıklama) gösterilmiş. 6. açıklamada ise sözcüğün yine isim olarak denizcilik alanındaki anlamına yer verilmiş. Bu düzenlemeden de anlaşıldığı üzere anlamların sıralanışında önce ölçünlü dildeki anlamlar dikkate alınmış, daha sonra alan ya da kullanım yerine ve amacına göre sıralama yapılmış. Bizce, sıralamada yararlanılan bu ölçüt⁵ kavram yerine kullanım alanını ön plana çıkarttığı için anlamlar arasındaki ilişkileri zayıflatmaktadır. Kavramı öne çıkartıcı bir sıralama şu şekilde olabilirdi:

banko (*ba'nko*) *İt. banco* **I. is.** **1.** İş yerlerinde üzerine eşya koymaya elverişli, iş takibi için gelen kişiyle görevli arasına konulmuş tezgâh. **2. a)** Talih oyunlarında, oyunu yönetenin ortaya koyduğu para. **b)** Talih oyunlarında oyunu yöneten kimse. **3. den.** Su altı tepeliği.
II. zf. **1.** Kesinlikle: “*Bu dönem muhtar banko Ali Bey olacak.*”- .
III. ünl. **1.** Talih oyunlarında ortada toplanan paranın hepsine oynandığını anlatan bir söz. **banko geçmek** yarışlarda, toto, loto vb. oyunlarda, bir atın veya sayının kesin olarak tutturulacağını tahmin edip işaretlemek.
→ banko at, banko sayı

Ayrıca, kavramların öncelikle sözcük türlerine göre sınıflandırılmaması “Atasözü, deyim ve birleşik fiiller” ile anlamlar arasında ilişki kurulmasını da güçleştirmiştir. Bu konuya ayrıca değinilecektir.

⁵ Bu maddede gördüğümüz sözcük vurgusu nasıl gösterilmelidir, “Su altı tepeliği” açıklaması ne kadar açıklayıcıdır gibi tartışmaları bir kenara bırakarak.

Türkçe Sözlük'te dilbilgisi ile ilgili en dikkat çekici husus, “Buzul Dönemi”, “Doğu Bloğu” ve “Bakanlar Kurulu” gibi bazı sözcüklerin büyük harfle başlamasında rağmen “isim” olarak sınıflandırılmış olmasıdır. Oysa TDK Yazım Kılavuzu'nun özel adların büyük harfle başlamasıyla ilgili 10. ve 17. maddelerinde (s. 17 ve 19) bu tür sözcükler “özel isim” olarak sınıflandırılması gerekir.

Bir başka örnek de yazılış biçimleriyle ilgilidir. Türkçe sözlük genellikle her kavram için tek bir yazım biçimi önermeyi ilke edinmiştir. Bu konuda nadir örneklerden birisi “gayrı” ve “gayri” sözcükleridir. Ancak “gayrı” Arapça kökenli bir sıfat olarak sınıflandırılırken, “gayri” “gayrı”nın eşanlamlısı görülmüş ve zarf olarak sınıflandırılmıştır. Kanımızca bu durum da Türkçe Sözlük'ün geniş kapsamlı bir bütüneceye dayanmadan hazırlanmış olmasının sonucudur. Sayısı verilmeyen, ancak yalnızca 199 yazardan alındığını bildiğimiz metinlerde geçen anlamlarla sınırlı kaldığı izlenimi burada da sürmektedir.

2.3 Söyleniş bilgisi

Sözlükte maalesef sözcüklerin seslendirilişiyle ilgili bilgilere yer verilmemiştir. Arapça ya da Farsça kökenli sözcüklerin kaynak dildeki yazılışları çevriyazıyla gösterildiği için bu sözcüklerin nasıl okunması gerektiği konusunda az da olsa bilgi edinilmesi mümkün olmaktadır. Bu sözcüklerde genellikle uzun ya da ince okunan ünlüler ile vurgular gösterilmiştir. Ancak, Batı dillerinden gelen sözcüklerde bu bilgi bulunmamaktadır. Örneğin “au pair” sözcüğünün nasıl okunması gerektiği bilgisi sözlükte yer almamaktadır. Bu tür bir bilgi TDK tarafından yayımlanan *Yazım Kılavuzu*'nda da yer almadığı için Türk kullanıcıların sözcüklerin okunuşları konusunda bilgi edinmeleri mümkün olmamaktadır.

Bütün büyük dillerin ciddi sözlüklerinde olduğu gibi, *Türkçe Sözlük*'te de söylenişinde farklılık ya da güçlük olan sözcükler ile

yabancı sözcüklerin nasıl okunacağı Uluslararası Sescil Alfabe⁶ ile gösterilmelidir.

2.4 Köken bilgisi

Türkçe Sözlük'te köken bilgisi olmayan sözcüklerin Türkçe kökenli olduğu varsayılmaktadır. Ancak örneğin “koster” gibi bazı sözcüklerde köken bilgisi verilmemesine rağmen bu sözcüklerin yabancı kökenli olduğu görülmektedir. Bu konuda en önemli sorun ise türetilmiş ya da birleşik sözcüklerde köken bilgisine hiç yer verilmemiş olmasıdır. Örneğin “ahlak zabıtası”, “el telefonu”, “ceza kanunu” gibi maddelerde köken bilgisinin yer almayışı bu konuda bilgi edinmek isteyen kullanıcıyı kavramı oluşturan maddelere tek tek bakmak zorunda bırakmaktadır.

Türkçe kökenli sözcüklerde sözcüğün yaşı ile tarih boyunca geçirdiği biçimsel değişikliklere ve kök akrabalıklarına hiç yer verilmemiştir. Oysa özellikle bu konuda verilecek bilgiler anlamların kavranması, değişik sözcükler ya da kavramlar arasında ilişkiler kurulabilmesi, Türkçenin daha iyi öğrenilmesi, kısacası dil bilinci açısından oldukça önemlidir. Örneğin, Türkçenin en önemli sözlüğünde “kara” maddesinde yer alan her iki anlamın da (“toprak” ve “siyah”) aynı kökten geldiği bilgisi yer almalıydı. Bu bilgi verilmediği için “karakol” sözcüğündeki “kara” anlamının sözcüğün “toprak, yurt” anlamı ile ilişkilendirilmesi mümkün olmamakta, sözcük “toprağı, yurdu koruyan ve güvenliği sağlayan güç” yerine “*siyahkol” gibi algılanmaktadır. Oysa kök bilgilerine daha ayrıntılı olarak yer verilmiş olsaydı, kullanıcının söz dağarcığında bu iki kavram arasında ilişki kurulabilir, anlamlar pekiştirilebilir, dile ve dünyaya doğru pencereden bakması sağlanabilirdi.

Bir diğer önemli husus ise genellikle yabancı sözcüklerin kökenlerinin değil, alındığı dile ait bilgiye yer verilmesidir. Oysa bir kullanıcı için sözcüğün Türkçeye hangi dilden geldiğinin fazla bir anlamı

⁶ International Phonetic Alphabet (IPA)

yoktur. Sözlüklerde sözcüklerin kökenlerine yer verilmesinin en önemli nedeni, sözcüğün ifade ettiği kavramın daha iyi anlaşılabilmesidir. Sözcüğün hangi dilden alındığı bilgisi daha çok sosyoloji ya da dil sosyoloji alanında çalışma yapanları ilgilendirebilir. Bu durum genellikle Batı dillerinden alınan sözcüklerde görülmektedir. Kökeni Eski Yunanca ya da Latince olan sözcükler İngilizce ya da Fransızca kökenli olarak sınıflandırılmıştır. Sözcüklerin kökenlerine yer verilmeyişi sözcüklerin anlamlarının kavranılmasını güçleştirmektedir. Örneğin, “logo” sözcüğünün İngilizce kökenli olduğu belirtiliyor, oysa sözcüğün kökeni Eski Yunanca. Aynı şekilde “radar” sözcüğü ile de açıklama yetersiz. Bu sözcük İngilizce “**R**adio detecting **a**nd **r**anging” sözcüsinden oluşmuş yapay bir sözcüktür, ama *Türkçe Sözlük*’te İngilizce kökenli bilgisi ile yetinilmiştir.

Aynı karışıklık Rusça kökenli sözcükler için de geçerlidir. Bu tür sözcükler, ayrıntısı hiç incelenmeden “Slav” kökenli olarak sınıflandırılmıştır.

2.5 Alan bilgisi

Sözlüğün en önemli eksiklerinden birisi de alan bilgisiyle ilgilidir. Bu konudaki sınıflandırma oldukça tutarsız ve eksiktir. Birçok sözcüğün alan bilgisine yer verilmemiştir. Örneğin, “kapital” bir ekonomi terimidir, “sermaye”, değildir. “Kamara” ve “kamarot” gibi sözcükler de denizcilik terimleri arasında sayılmamaktadır.

Ayrıca, köken bilgisinde görülen durum alan bilgisi için de geçerlidir. Türetilmiş ya da birleşik sözcüklerin alan bilgisine hiç yer verilmemiştir. Sözlüğe göre “kapitalist” bir ekonomi terimiyken “kapitalistleşme” değildir.

Alan bilgilerinin eksik olması, alanlar arasında da dengesizliğe yol açmıştır. Bazı alanlarda çok az sözcük görülürken bazı alanlar çok daha fazla sözcük içermektedir. Örneğin, alan bilgileri verilen 15.527

sözcükten yalnızca bir tanesi mitoloji⁷ (“deniz kızı”) iki tanesi ise antropoloji (“atavik”ve “atavizm”) ile ilgili sözcük olarak sınıflandırılmıştır. Örneğin, “mit”, “mitos”, “nektar”, “siren” gibi sözcükler “mitoloji” ile ilişkilendirilmemiştir. *Türkçe Sözlük*'e göre Türkçede politika ve televizyonla ilgili yalnızca dörder sözcük bulunmaktadır. Buna karşılık, üzerinde daha fazla çalışılmış olduğu anlaşılan alanlardan botanik 1.821, zooloji ise 1.462 madde içermektedir.

Sıra No	Kategori	Madde Sayısı
1	Botanik	1821
2	Zooloji	1462
3	Kimya	867
4	Fizik	765
5	tıp (***)	709
6	Gramer	687
7	Felsefe	662
8	Spor	640
9	Matematik	565
10	Tarih	523
11	Müzik	521
12	Hukuk	517
13	Denizcilik	488
14	Askerlik	482
15	Anatomi	460
16	din b. (***)	441
17	Edebiyat	407
18	Biyoloji	352
19	Astronomi	338

⁷ Bu maddede alan bilgisi olarak “mit.” kısaltması yer almaktadır. Ancak, sözlüğün “Kısaltmalar” başlığı altında bu kısaltmaya yer verilmemiştir.

20	Ekonomi	321
21	Psikoloji	307
22	Coğrafya	304
23	Sosyoloji	252
24	Jeoloji	242
25	Ticaret	220
26	Sinema	166
27	Mimarlık	147
28	Mineraloji	136
29	Mantık	126
30	Teknik	119
31	Tiyatro	102
32	dil bilimi	87
33	Pedagoji	75
34	bilişim	61
35	madencilik	45
36	Meteoroloji	41
37	Geometri	27
38	Fizyoloji	21
39	Teknoloji	9
40	pol. (***)	4
41	TV (***)	4
42	Antropoloji	2
43	mit.	1
44	Tıp	1
TOPLAM		15527

Türkçe Sözlük'te sözcükler toplam 44 farklı alana sınıflandırılmıştır ve bu alanlardan 31'i 100'ün üzerinde madde

içermektedir. Diğer dillerin temel sözlükleri ile karşılaştırıldığında⁸ bu sayı çok yetersiz kalmaktadır. Bu durum, sınıflandırmanın ayrıntılı yapılmamış olmasının yanısıra sözlüğe bilim ve bilgi alanlarından yeterince sözcük alınmamasından kaynaklanabilir. Örneğin, bilgisayar ve bilgi işlem kavramlarına henüz yer verilmemiştir. Sözlükteki “sunucu” maddesinde “server” (ağ sunucusu) anlamının yer almaması buna bir örnektir.

2.6 Anlam bilgisi

Sözlüğün anlam bölümü üç ayrı başlıkta ele alınabilir: kullanım bilgisi, tanım ve açıklama, örnek cümle bölümleri. Aşağıda bu bölümlerin düzenleniş anlayışı ile ilgili olarak saptanan eksikler ve hatalar gösterilmeye çalışılacaktır.

2.6.1 Kullanım bilgisi

Maddelerin önemli bölümlerden birisi de sözlük maddesinin kullanımına ilişkin verilen bilgileri içeren bölüm ya da birimdir. Bu bölümde, köken bilgisi altında sözcüğün uğradığı değişikliklere de yer verilmediği için sözlüğün yaşı ile ilgili olarak herhangi bir bilgiye rastlanmamaktadır. Sadece artık sık kullanılmayan sözcüklerin “eskimiş” olarak sınıflandırılmasıyla yetinilmiştir. Kullanımla ilgili olarak sözlükte bir de “hakaret yolu”, “şaka yolu” ve “mecaz” bilgileri yer almaktadır.

Sözlerin üslup düzeyiyle ilgili olarak “argo söz”, “halk ağzında”, “kaba konuşmada” ve “teklifsiz konuşmada” şeklinde yapılan sınıflandırma yetersizdir. Bu sınıflandırma daha üst düzey dil kullanımıyla ilgili bilgiler verilerek genişletilmeli, “edebi dilde”, “yazı dilinde”, “sözlü dilde” ya da “günlük konuşmada” vb. kategoriler eklenmelidir.

Sözlükte “halk ağzında” bilgisi verilmesine rağmen sözcüğün hangi coğrafyada kullanıldığına ilişkin bilgiler maalesef yer

⁸ Örneğin, Almanca'nın temel sözlüklerinden “Duden – Deutsches Universalwörterbuch”ta 182 ayrı kategori kullanılmıştır.

almamaktadır. Bunlar ayrıştırılarak “Rumeli ağzı”, “Ege ağzı”, “Karadeniz ağzı” gibi bilgilerle zenginleştirilmelidir.

Ölçünlü dilde de bilinen incir/yemiş/bardacık, simit/gevrek ya da susam/küncü gibi eş anlamlı sözcükler sözlükte yer alsın bile aralarında eşanlamlı ilişkisi kurulmamıştır. Oysa, bu sözcüklerin hangi yörelerde kullanıldığının belirtilmesi yerinde olurdu.

Bu alanda en önemli eksiklerden birisi de sözlüğün kullanım sıklığıyla ilgili bilgilere hiç yer verilmemiş olmasıdır. Aslında *Türkçe Sözlük*’ün zengin ve iyi düzenlenmiş bir bütüncüye dayanmamış olması, maddelerde yer alan anlamların sıralanışında hatalara yol açmıştır. Oysa, elektronik araçların günümüzde ulaştığı düzey, sıklık bilgisini çağdaş sözlüklerin önemli bilgilerinden birisi durumuna getirmiştir.

Ayrıca, kullanım bilgisi konusunda sözlükte tutarsızlıklar söz konusudur. Örneğin, “orospu” ve “orostopol” “kaba” olarak sınıflandırılırken, “orospu çocuğu”nda böyle bir sınıflama yer almamaktadır.

2.6.2 Tanım ya da açıklama

Sözlüğün en önemli bölümü olan bu bölümde madde başı yapılan kavramla ilgili tanımlara ve açıklamalara yer verilmiştir. Madde başı yapılan sözcük ya da sözcenin birden çok kavrama karşılık geliyorsa, yani bir eşseslilik söz konusuysa kavramları birbirinden ayırmak amacıyla eşsesli yazım biçimleri parantez içinde yazılan Romen rakamlarıyla gösterilmiş ve diğer maddelerden bu kavrama yapılan göndermelerde Romen rakamları kullanılmıştır.

Tanımın ne olduğu ve bir sözlükte tanımların nasıl hazırlanması gerektiği ayrı bir çalışmanın konusu olabilecek kadar geniş bir konudur. Çünkü bu, bir kavramı başka kavramlardan ayıran özelliklerin tespit edilmesini ve kavramların birbirleriyle kurdukları ilişkilere göre sınıflandırılmasını gerektiren bir işlem olduğu için aynı zamanda felsefeyi de ilgilendiren bir sorundur. Yapılan çalışmalar, bugüne dek değişik dillerde hazırlanan sözlüklerde 200’den fazla değişik tanım yöntemi kullanıldığını göstermektedir.

Tanımlarla ilgili sorunları başka bir araştırmanın konusu olarak bırakarak çalışmamızı yalnızca *Türkçe Sözlük*'ün tanımlar açısından kendi içinde tutarlı olup olmadığına bakmak istiyoruz.

Tanımlarda görülen en önemli eksiklik tanımların anlamsal açıdan yeterince sınıflandırılmamış olmasıdır. Sözlükte bir madde başıyla ilgili olarak ilk “akla gelen” anlamların basitçe sıralandığı izlenimi vermektedir. Üstelik bu sıralamada anlamların kullanım sıklığına dikkat edildiğini söylemek de güçtür. Yapılan tanımların ayrıntılı ve geniş kapsamlı bir çalışmaya dayanmadığını düşündüren birçok örneğe rastlamak olasıdır.

İkinci gözlemimiz ise eş ve karşıt anlamlı kavramların yeterince ele alınmamış olmasıdır. Eş anlamlılar bir dereceye kadar tanımlar içinde verilmeye çalışılmış, öyle ki bazı tanımlar yalnızca eşanlamlı sözcüklerden ibarettir. Karşıt anlamlı sözcükler ise sözlükte neredeye hiç yer almamaktadır.

Sponsel'in (2002) tanım ve tanımlama konusunda özetlediği hata türlerinden bazıları Türkçe Sözlük'te de görülmektedir. Bunlara birkaç örnek vermek istiyoruz.

Belirsizlik:

“**Kanat: 4.** Kapı, pencere, dolap gibi dikine açılıp kapanan şeylerin kapağı.” Bu tanımdaki “dikine açılan” ne demektir? Kapak ya da kanatların hareket eksenleri dik, düzlemi ise yataydır. Kastedilen şeyin eksen mi düzlem mi olduğu belirsizdir.

Uygunsuz tanım:

“**Metre: 1.** Yer meridyen çemberinin kırk milyonda biri olarak kabul edilen, temel uzunluk ölçüsü birimi.” Bu tanım oldukça eski bir tanımdır. “Uluslararası Ağırlık ve Uzunluk Bürosu” tarafından 1983 yılında kabul edilen tanıma göre bir metre, “Işığın boşlukta 1/299.792.458 saniyede aldığı yola eşittir.”⁹

⁹ Bkz.: http://www1.bipm.org/en/si/base_units/metre.html

“Ekonomik: 3. mecaz Kolay kullanılabilen: *“Matematik dili ayrıca en ekonomik dildir.”*- H. Taner.” Örnek cümlelerin yanlış yorumlanmasıyla oluşturulduğunu düşündüğümüz bu tanım “ekonomik” kavramının karşılığı değildir. Örnek cümlede “ekonomik” sözcüğü aynı maddede yer alan “Az masraflı, kazançlı, hesaplı, iktisadi.” açıklamasına daha uygun görünmektedir. Matematik dilinin ekonomik olması en az çabayla/işaretle çok şey anlatılmasından kaynaklanan bir özelliktir; kullanımının kolay olduğunu söylemek oldukça güçtür.

Gereğinden dar tanım:

“Madde başı: Sözlük yapma düzeninde başlı başına bir anlam ifade eden ve siyah olarak yazılan, tanımı verilen sözlük birimi.” Bu tanım siyah olarak yazılmayan madde başlarını dışlamaktadır, basılı ya da elektronik sözlüklerde farklı renkteki madde başları bu tanıma göre madde başı değildir.

“Blok yapma” Voleybolda, file üstünde karşı oyuncunun topu sert vururken, önünde iki veya üç kişinin elleri ile oluşturdukları perde.” Burada da gereksiz sınırlama vardır, şöyle ki, bu tanıma göre yumuşak vurulan topa yapılan “perde” ya da tek ya da dört kişinin oluşturduğu perde blok yapma olarak sayılmayacaktır. Oysa, Voleybol Federasyonunun Türkçeleştirdiği oyun kuralları “blok yapma”yı şöyle tanımlar: “Blok, fileye yakın olan oyuncuların rakip sahadan gelen topu durdurmak için file üst kenar seviyesinden daha yükseğe uzanarak yaptıkları harekettir.” Türkçe Sözlük’ün en azından bu tanımdan yararlanması gerekirdi.

Diğer hatalar:

“Açmak: 19. Bir konu ile ilgili konuşmak.” Bu tanımda bir eksiklik söz konusudur, madde “bir konu hakkında ayrıntılı bilgi vermek” şeklinde açıklanabilirdi.

“Kavuşmak: 5. (nsz) Güneş batmak.” Tanımlarda sıkça rastladığımız bu durum ile kastedilen muhtemelen “(güneş) batmak.” şeklinde gösterilmeliydi. Parantez kullanılmaması rahatsız edici bir dil kullanımına yol açmaktadır. Değişik maddelerde yer alan “şafak

sökmek”, “güneş doğmak”, “gün kavuşmak” gibi ifadelerde de aynı durum söz konusudur.

2.6.3 Örnek ya da tanıklık cümle

Türkçe Sözlük'te tanıklı örnek cümleler genellikle tanınmış yazarlarımızdan alınmıştır. Edebiyat yapıtlarının yanı sıra anayasa, halk türküleri ve atasözleri de örnek cümleler için kaynak olarak kullanılmıştır. Toplam 199 kaynağın kullanıldığı *Türkçe Sözlük*'te en çok yararlanılan yazarlar ve alınan cümle sayısı aşağıdaki tabloda görülmektedir.

H. Taner	2076
R. N. Güntekin	1525
Sait Faik Abasıyanık	1348
R. H. Karay	1282
M. Ş. Esendal	1197
Y. K. Karaosmanoğlu	1044

200'e yakın kaynak kullanılmasına rağmen 100'den fazla alıntı yapılan yazar sayısı yalnızca 35'tir. Yazarlardan yarıdan fazlasından ise (% 58) yalnızca 1-10 alıntı yapılmıştır. Kanımızca bir sözlükte kullanılması mutlaka gerekli olmasa bile *Türkçe Sözlük*'te kullanılan örnek cümlelerin kimi zaman açıklanan anlama uygun olmadıkları gözlenmektedir. Örneğin, “açmak” maddesi için verilen örnekte¹⁰ açmak sözcüğü fiil halde olmalıydı. Ya da “oyalanmak” maddesinde “Oyalama işine konu olmak” anlamı için verilen “*Ormanda çiçek toplamak için oyalanan kızı beklemeye başladı.*” örneği, açıklanan anlama uygun görünmemektedir. Çünkü bu cümlede “oyalanan kız” “oyalanma işine konu olacak” şekilde edilgen değil, tam tersine etkin durumdadır.

¹⁰ “Kapıyı açan hizmetçi benim kadın olduğumu anlamadı.”- S. F. Abasıyanık.

Örnek cümlelerin açıklamaya uymadığına ilişkin bir örnek de “oynaş” maddesinde görülmektedir: “Aralarında toplumca hoş karşılanmayan ilişkiler bulunan kadın veya erkekten her biri: ‘Bu da öğretmen gibi; gözü işte, akli oynasta!’- M. Ş. Esendal.” Kanımızca örnek cümledeki “oynaş” sözcüğü açıklanan anlamda kullanılmamış, “oynaşmak” eyleminin eylemlik (ad) şekli olarak kullanılmıştır. Ancak yine de sözlükte bu gibi hatalı örneklerin fazla sayıda olmadığı söylenebilir.

Örnek cümlelerle ilgili olarak kaynak yapıtların “eski”liğinden söz edilebilir. Yazarların yaşadıkları tarih aralıklarına gözönüne alınarak yapılan bu gözlemimizin kesin bir yargıya dönüşebilmesi için kullanılan kaynakların kontrol edilebilir olması gerekir. Ancak, *Türkçe Sözlük*’te yararlanılan kaynakların künyelerine yer verilmediği için böyle bir çalışma şimdilik mümkün görünmemektedir.

2.7 Atasözü, deyim ve birleşik fiiller

Sözlüğün bu konuda sözünü edeceğimiz ilk eksikliği bu üç sözcük grubunun birbirlerinden ayrılmamış olmasıdır. Bu başlık altında yer alan sözcelerden hangisinin atasözü, hangisinin deyim, hangisinin birleşik fiil olduğu anlaşılmamaktadır. Örneğin, “deniz” maddesinde “denize düşen yılanı sarılır” (atasözü), “denizden geçip çayda boğulmak” (deyim) ve “denize indirmek” (birleşik fiil) aynı grupta yer almaktadır. Bu nedenle bir sözcenin atasözü mü yoksa deyim mi olduğunu öğrenmek isteyen bir kullanıcı bu bilgiyi maalesef *Türkçe Sözlük*’te bulamayacaktır.

İkinci önemli husus ise “Atasözü, deyim ve birleşik fiiller” ile anlamlar arasında ilişki kurulmamış oluşudur. Şöyle ki, bir maddede varolan bütün anlamlar sıralandıktan sonra “Atasözü, deyim ve birleşik fiiller”in hepsi birarada gösterilmiştir. Örneğin, siyah anlamında kullanılan “kara (II)” maddesinde ikisi isim dördü sıfat olmak üzere altı farklı anlam açıklanmıştır. “Atasözü, deyim ve birleşik fiiller” bölümünde yer alan “kara çalmak”, “kara kara düşünmek”, “(aralarından) kara kedi geçmek”, “karalar bağlamak (veya giymek)”, “kara sürmek”, “karaya sabun, deliye öğüt neylesin” sözcelerindeki

“kara” sözcüğünün açıklanan altı anlamdan hangisiyle ilişkili olduğu belli olmamaktadır. Oysa bunlar da sınıflandırılmalı ve her sözce ilgili anlamın altında yer almalıdır.

2.8 Birleşik sözler ya da göndermeler

“Birleşik sözler” başlığı altında verilen göndermeler kanımızca fazla işlevsel değildir. Bununla eğer sözlüğün bir dağarcık¹¹ özelliği kazanması amaçlanmışsa, bir maddede birleşik sözcüklerin gösterilmesi ne yazık ki bu amaca hizmet etmemektedir, çünkü birleşik sözler ile anlamlar arasında kavramsal bir ilişki kurulmamakta, yalnızca sözcüğün yazılış biçiminden yola çıkılmaktadır.

Ancak bu konuda *Türkçe Sözlük*'te önemli bir eksiklik söz konusudur. Yine “kara” örneğini kullanacak olursak, “kara kuvvet” ile “kara kuvvetleri” maddelerinde “kara” sözcüğünün hangi anlamda kullanıldığının belli olmaması, yani “kara” maddesinde yer alan anlamlara gönderme yapılmamış oluşu bu iki birleşik sözün anlaşılmasını güçleştirmektedir. Oysa “kara kuvvet” açıklanırken “kara”nın “kötü, uğursuz” anlamıyla, “kara kuvvetleri” maddesinde ise “yeryüzünün denizle örtülü olmayan bölümü” açıklamasıyla ilişki kurulmalıydı.

3 Sonuç

Bu araştırmada “sözlükbilim” açısından *Türkçe Sözlük*'ün dış ve iç yapıları incelenmiş ve madde yapısı tutarlık açısından ele alınarak eksikleri gösterilmeye çalışılmıştır. Çalışmanın “hata avcılığı” ile sınırlı kalmasından özenle kaçınılmıştır. Çağdaş sözlükçülük ilke ve yöntemleri gözönüne alındığında, gerek Türkçe Sözlük'e yaklaşımda gerekse sözlüğün dış ve iç yapısında önemli değişiklikler yapılması gerektiği görülmektedir. Bunları kısaca özetleyecek olursak,

¹¹ Latince kökenli “thesaurus” sözcüğünün karşılığı olarak kullanılmıştır.

- Türkçenin en önemli ve en büyük sözlüğü olan Türkçe Sözlük betimlemeli bir anlayışla yeniden düzenlenmelidir. Bunu sağlamak için, Türkçe Sözlük'ün hazırlanışında dilin (sözlü, yazılı, edebiyat ve edebiyat dışı vb.) kullanım alanları gözönüne alınarak dengeli bir şekilde oluşturulmuş bir bütünce temel alınmalıdır.
- Hangi sözcük gruplarının madde başı yapılacağı gözden geçirilmeli, sözlüğe alınacak kavramlar bugün konuşulan Türkçeyi tamamen kapsayacak şekilde genişletilmelidir.
- Madde yapısı yeniden ele alınmalı, özellikle sözcüklerin köken bilgileri, söylenişleri ve alan bilgileriyle kullanım bilgileri titizlikle elden geçirilmelidir.
- Kavramların tanımları hazırlanan bütüncüye dayanılarak yapılmalı, sözcük türü, kullanım alanı vb. ölçütler kullanım kolaylığı ve açıklık sağlayacak şekilde yeniden düzenlenerek ilkeler saptanmalı ve bu ilkelere titizlikle uyulmalıdır.
- Görsel olarak öğelerin birbirlerinden kolaylıkla ayrılmasını sağlayacak düzenlemeler yapılmalıdır.

Her ne kadar bu araştırmanın konusu içinde olmasa da sözlüğün ağ sayfasının önemli eksikliğini belirtmeden geçemeyeceğiz. “Güncel Türkçe Sözlük” (GTS) yalnızca basit aramalara izin vermektedir. “Ayrıntılı arama sayfasında ise yalnızca başlıklarda arama yapılabilmektedir. GTS acilen farklı ölçütlerle¹² ve tam metin arama yapılabilecek şekilde düzenlenmelidir. Bu düzenleme de ancak sözlüğün yukarıda anlatıldığı şekilde ayrıntılı olarak yeniden ele alınmasıyla mümkün olabilir.

Çalışmamızın, anadili Türkçe olan ve Türkçeyi seven herkes gibi, daha kapsamlı ve nitelikli, Oxford ya da Duden düzeyinde “Büyük Türkçe Sözlük”ün hazırlanmasına katkıda bulunmasını dileriz.

¹² Örneğin, Yunancadan dilimize girmiş bitki sözcükleri, İtalyanca kökenli denizcilik sözcükleri gibi çapraz sorgular ve “ön-” ile başlayan ya da sonu “-rt” ile biten sözcükler gibi farklı ölçütlerle arama yapılabilir.

4 Kaynaklar

- Hausmann, F. J., Reichmann, O., Wiegand, H. E., Zgusta L. (Ed.) (1989). Wörterbücher. Ein internationales Handbuch zur Lexikographie. Berlin, New York: de Gruyter.
- Henne, H. (2001) (Ed.): Deutsche Wörterbücher des 17. und 18. Jahrhunderts. Einführung und Bibliographie. 2. basım. Hildesheim: Olms.
- Herbst, T., Klotz, M. (2003). Lexikografie. Paderborn: UTB.
- Jucker, A. H. (1994) New Dimensions in Vocabulary Studies: Review Article of the Oxford English Dictionary (2nd ed.) on CD-ROM. *Literary and Linguistic Computing* 9, 149-154.
- Lutzeier, P. R. (1997). Lexikologie. Heidelberg: Groos.
- Römer, Chr. (2003). Lexikologie des Deutschen: Eine Einführung. Tübingen: Narr.
- Schlaefler, M. (2002). Lexikologie und Lexikographie. Eine Einführung am Beispiel deutscher Wörterbücher. Berlin: Schmidt.
- Schmidt, H. (1986). Wörterbuchprobleme. Untersuchungen zu konzeptionellen Fragen der historischen Lexikographie. Tübingen.
- Sponsel, R. (2002). Definition und Definieren. Erişim: 12 Aralık 2006, <http://www.sgipt.org/wisms/gb/defin.htm>
- Wiegand, H. E. (1989a). Die makrostrukturelle lexikographische Anordnung. F. J. Hausmann, O. Reichmann, H. E. Wiegand, L. Zgusta (Ed.). Wörterbücher. Ein internationales Handbuch zur Lexikographie. Berlin, New York: de Gruyter, Cilt 1, 371-409.
- Wiegand, H. E. (1989b), Der Begriff der Mikrostruktur. Geschichte, Probleme, Perspektiven. F. J. Hausmann, O. Reichmann, H. E. Wiegand, L. Zgusta (Ed.). Wörterbücher. Ein internationales Handbuch zur Lexikographie. Berlin, New York: de Gruyter, Cilt 1, 409-462.